

Diplomatiya çox vaxt şahmatla müqayisə olunur. Burada hər bir gediş əvvəlcədən ölçülüb-biçilmiş olmalıdır, əks halda oyunçu ya öz mövqeyini itirə, ya da rəqibin tələsinə düşə bilər. Azərbaycan Prezidentinin diplomatiya üslubu isə daha çox “grossmeyster səviyyəsi” ilə xarakterizə olunur. Çünki İlham Əliyevin hər çıxışı, hər beynəlxalq addımı yalnız qısamüddətli nəticə deyil, həm də strateji uzunmüddətli təsirlər üzərində qurulur.

Burada maraqlı bir sual ortaya çıxır: dövlət başçısı üçün diplomatiyada grossmeyster olmaq nə deməkdir və hansı bacarıqlar olmadan bu səviyyəyə çatmaq mümkün deyil? Burada güclü daxili legitimlik, beynəlxalq mexanizmlərə dərinədən bələdlilik, sərtliklə çevikliyi tarazlaşdırmaq və uzunmüddətli strateji baxış tələb olunur. İlham Əliyevin siyasi portreti isə göstərir ki, bu bacarıqlar sistemli şəkildə bir araya gətirilib, nəticədə hər gediş öz təsirini maksimum səviyyədə göstərir.

Prezident İlham Əliyevin “Əl-Ərəbiyyə” kanalına verdiyi müsahibə Azərbaycanın diplomatik strategiyasının canlı nümunəsi idi. Müsahibə vasitəsilə həm regional, həm də qlobal auditoriyaya ünvanlanmış bir neçə paralel mesaj verildi, eyni zamanda daxili ictimaiyyət üçün etimad və güvən artırıldı. Burada əsas məqam ondan ibarət idi ki, İlham Əliyev suallara cavab verməklə yanaşı, diskursu özü müəyyənləşdirirdi. Zəngəzur dəhlizi, sülh müqaviləsi, Ermənistan konstitusiyasında revanşist müddəalar və beynəlxalq zamanətlər kimi məsələlər elə təqdim olunurdu ki, Azərbaycanın mövqeyi alternativsiz həll kimi görünürdü. Bir tərəfdən, müsahibə regiona mesaj idi: Ermənistanın qeyri-sabit davranışları və sülhdən qaçışı fonunda Azərbaycan konstruktiv tərəf kimi ortaya çıxır, sülh və integrasiya gündəliyini təqdim edirdi. Digər tərəfdən, qlobal güclərə yönəlmiş dolaylı siqnallar vardı: ABŞ, Avropa İttifaqı, Rusiya Azərbaycanın əməkdaşlığa açıq olduğunu görür, lakin suverenlikdən heç bir güzəşt olmayacağını anlayır.

Bəs nə üçün Prezident beynəlxalq tribuna kimi məhz “Əl-Ərəbiyyə”ni seçdi? Çünki ərəb dünyası Azərbaycanın enerji və iqtisadi siyasətində mühüm tərəfdaşdır, bu kanal vasitəsilə mesaj həm Şərqi, həm də Qərbi eyni anda çatdırıldı. Nəticədə, Azərbaycan qlobal aktor statusunda da mövqeyini təsdiqlədi. Eyni zamanda, müsahibə daxili auditoriya üçün də çox vacib idi. Azərbaycan vətəndaşları dövlət başçısının beynəlxalq səhnədə inamlı və qətiyyətli danışığını gördükcə həm milli birliyi, həm də etimadı gücləndirirdi. Buradan aydın olur ki, diplomatiya yalnız xarici siyasət aləti deyil, eyni zamanda, daxili güvəni möhkəmləndirən strategiyadır.

Diplomatiyada uğurun ən incə tərəflərindən biri yalnız arqumentləri səsləndirmək deyil, onları elə bir çərçivədə təqdim etməkdir ki, nəticə labüd və məntiqli görünsün. İlham Əliyevin müsahibəsində nü-

Diplomatiya grossmeysterinin hər gedişi “Şah” deyir

İlham Əliyevin diplomatik uğurlarının coğrafiyası sərhəd tanımır



mayış etdirdiyi ustalıq məhz bundan ibarət idi.

Prezident Zəngəzur dəhlizi məsələsini yalnız regional iqtisadi layihə kimi deyil, bütövlükdə sülh və əməkdaşlığın strateji elementi kimi təqdim etdi. Sülh müqaviləsi və Ermənistanın konstitusiyasında revanşist müddəaların qalması kimi mövzular isə yalnız iki ölkə arasında hüquqi sənəd məsələsi kimi deyil, regionun gələcək təhlükəsizliyi və sabitliyi çərçivəsində göstərildi. Maraqlıdır: dövlət başçısı hansı hallarda gündəmi özü müəyyən edə bilər, hansı hallarda isə mövcud diskursun təsiri altında qalır? İlham Əliyevin nümunəsi göstərir ki, gündəmi müəyyən etmək üçün güc mövqeyi, beynəlxalq legitim arqumentlər və auditoriyanın maraqlarını doğru hesablamaq lazımdır. Bu üç elementin bir araya gəlməsi nəticəsində Azərbaycanın mövqeyi yalnız məntiqli deyil, alternativsiz həll kimi görünür.

Beləliklə, müsahibədəki hər ifadə, hər vurğu diqqətlə seçilmiş, diskursu formalaşdırmaq və Azərbaycanın strategiyasını ən əlverişli işıqda göstərmək üçün düşünülmüş addım idi. Bunlar diplomatiyada çərçivələmənin klassik nümunəsi olmaqla yanaşı, İlham Əliyevin grossmeyster diplomatiyasının mühüm göstəricisidir.

*

Diplomatiyada uğurun əsas şərtlərindən biri sərtliklə yumşaqlığı eyni anda daşımaqdır. Yəni, dövlət həm qarşı tərəfi məsuliyyətə çağırmalı, həm də danışqlar üçün açıq qapı saxlamalıdır. İlham Əliyevin diplomatik üslubu bu balans ustalıqla qoruması ilə seçilir. Müsahibədə Prezident Ermənistanın qeyri-sabit və ziddiyyətli davranışlarını açıq şəkildə ifşa edir. Ermənistanın konstitusiyasında Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı revanşist müddəaların qalması, sülh müqaviləsinə laqeyd yanaşması sərt mövqeyin

nümunəsidir. Lakin Əliyev, eyni zamanda, danışqlara qapını bağlı saxlamır, sülhə açıq olduğunu vurğulayır. Buradakı balans – “təhlükəsizlik üçün güc, sülh üçün çeviklik” – onun diplomatik üslubunun əsas fərqləndirici xüsusiyyətidir.

Buradan sual yarana bilər ki, dövlət başçısı sərt mövqeyini qoruyaraq diplomatik çevikliyi necə saxlaya bilər? Cavab budur ki, dövlət başçısı gücü təhlükəsizlik üçün vasitə, çevikliyi isə sülh üçün imkan kimi qiymətləndirir. Beləliklə, sərtlik yumşaqlığı boğmur, çeviklik isə mövqeyi zəiflətmir.

Nəticədə müsahibədə ortaya çıxan mənzərə çoxqatlıdır: Ermənistan cəmiyyətinə və hakimiyyətinə mesaj aydındır – məsuliyyətsiz davranış qəbul edilməz; beynəlxalq güclərə mesaj – Azərbaycan yalnız gücə söykənmir, həm də sülh üçün çevikdir; daxili auditoriyaya mesaj isə budur ki, dövlət başçısı həm qətiyyətli, həm

də uzaqgörəndir. Beləliklə, bu balans İlham Əliyevin diplomatik portretini dəqiq ifadə edən yanaşmadır və onun grossmeyster diplomatiyasının mərkəzində dayanır.

*

Prezident İlham Əliyevin müsahibəsinə diqqət çəkən əsas məqamlardan biri də beynəlxalq güclərə ünvanlanmış çoxqatlı mesajlardır. İlham Əliyevin mövqeyi aydındır: Azərbaycan əməkdaşlığa və beynəlxalq zamanətlərə açıqdır, lakin heç bir şərtlə suverenlikdən güzəşt etməyəcək. Onun yanaşması bir tərəfdən güclərə etimad mesajı verir, digər tərəfdən sərhədləri dəqiq müəyyənləşdirir. Diplomatiyada bu strategiya “çoxqatlı siqnalvermə” adlanır, çünki eyni mesaj bir neçə auditoriyaya fərqli mənə daşıyır.

Prezident İlham Əliyevin çıxışları yalnız beynəlxalq səhnəyə hesablanmayıb; onların daxili auditoriya üçün də mühüm funksiyası var. “Əl-Ərəbiyyə” müsahibəsi bunun ən bariz nümunəsidir. Xarici tribunaya vasitəsilə Azərbaycan ictimaiyyətinə verilən mesajlar həm milli birliyi gücləndirir, həm də vətəndaşların etimadını möhkəmləndirir. Müsahibədə sərt və qətiyyətli mövqe vətəndaşlara iki mühüm mesaj verdi. Birincisi, Ermənistanın qeyri-konstruktiv addımlarına qarşı Azərbaycan güzəştə mövqedədir. İkincisi, bütün çətinliklərə baxmayaraq, Azərbaycanın mövqeyi beynəlxalq səviyyədə qəbul edilən arqumentlərə söykənir.

Bəs nəyə görə daxili auditoriya üçün beynəlxalq çıxışlar bu qədər vacibdir? Çünki diplomatiya yalnız xaricə ünvanlanmış siyasət deyil, eyni zamanda milli güvənin bərpası və möhkəmlənməsidir. Azərbaycan vətəndaşı öz liderinin dünya səhnəsində inamla danışdığını gördükcə, həm siyasi legitimlik, həm də milli qürur artır. Müsahibədə istifadə olunan “təhlükəsizlik üçün güc, sülh üçün çeviklik” yanaşması daxili auditoriya üçün də açıq siqnal oldu: güc ölkənin təhlükəsizliyini təmin edir, diplomatik çeviklik isə uzunmüddətli sülh imkanlarını qoruyur. Beləliklə, müsahibə yalnız beynəlxalq diplomatiyanın deyil, həm də milli birliyi və vətəndaş inamını möhkəmləndirən strategiyanın bir hissəsi oldu.

Prezident İlham Əliyevin “Əl-Ərəbiyyə” kanalına verdiyi müsahibə diplomatiyanın grossmeyster üslubunun canlı nümunəsi idi. O, auditoriyanı düzgün seçməklə mesajlarının təsir dairəsini genişləndirdi, siyasi gündəmi çərçivələməklə diskursu özü müəyyənləşdirdi, sərtliklə çevikliyi balanslaşdıraraq həm təzyiq, həm də sülh imkanlarını paralel saxladı. Beynəlxalq güclərə çoxqatlı mesajlar ünvanladı, daxili auditoriyaya isə dövlətin möhkəm mövqeyini və gələcəyə ümidini göstərdi.

Son olaraq qeyd edə bilərik ki, Cənab Prezidentin hər gedişi əvvəlcədən hesablanmış strateji addımdır. O, diplomatiyada nə yalnız müdafiədə qalır, nə də emosional hücum keçir. Şahmatda olduğu kimi, hər dəfə oyunu öz məntiqi ilə idarə edir.

Şəbnəm ZEYNALOVA,
XQ-nin siyasi analitiki,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru